

Вплив відповідності встановленої рентабельності та наявної прибутковості хлібопекарних підприємств

Досліджено та проаналізовано відповідність встановленого рівня рентабельності місцевими і державними органами влади та наявної прибутковості хлібопекарних підприємств.

Исследовано и проанализировано соответствие установленного уровня рентабельности городскими и государственными органами власти и реальной прибыльности хлебопекарных предприятий.

Examined and analysed conformity profitable level that rush urban and state government and the real profitable bakers entrepreneurship.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що рівень рентабельності на хліб та хлібобулочні вироби, встановлюються державними органами влади та обласними державними адміністраціями.

За даними проведених досліджень нині такий рівень по Україні коливається у рамках 3-10%. Звичайно, він може змінюватися в залежності від сорту борошна, а відповідно і хліба та хлібобулочних виробів, які з нього виробляються [1, с. 43-44].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджено праці таких вчених-економістів, як А. Н. Васильченко, І. О.Соловйова, О.О.Мурзака, С. Я. Салиги, Р. Шоу, Д. Меррик. О.Б. Шмаглій, Отпущеннікової О. М. та інших.

Також рівень рентабельності може відрізнятись і за областями в яких знаходяться хлібопекарні підприємства [5, с. 10-15]. З наведеної таблиці 1. можна побачити динаміку необхідного рівня рентабельності у розрізі регіонів країни.

Таблиця 1.

Рівень рентабельності на хліб та хлібобулочні вироби, встановлений обласними державними адміністраціями для хлібопекарських підприємств за останні роки

Область, місто	Назва підприємства	Рівень рентабельності	Види хліба за гатунками	Джерело інформації,
Севастополь	„Цархліб”	10	I, II	Постанова від 24.09.07 №861р
		5	Суміш I, II і жит-го обдирного для діабетиків	Підприємство
Вінницька		5	I, II і житнього	Преса

Київська область	АТ „Київхліб”	3	I, II і житнього	Преса
Житомирська	ВАТ „Новоград-Волинський х-з”	5	Всі крім вищого сорту	Постанова від 26.10.07 №368
Закарпатська	ВАТ „Ужгородхліб”	10	I, II, житній, для діабетиків	Постанова від 03.10.07 №563
Одеська	ВАТ „Одеський коровай”	3	Всі крім вищого сорту	Преса
Запорізька		5	I, II і житнього	Преса
		0,5	для діабетиків	
Полтавська		5	Всі крім вищого сорту	Постанова від 07.09.07 №353
Рівенська	ВАТ „Поліссяхліб”	5	Всі крім вищого сорту	Постанова від 22.08.07 №404
Сумська	ВАТ „Сумський хлібокомбінат”	5	I, II	Постанова від 05.11.07 №716
Херсонська	ВАТ „Херсонський хлібокомбінат”	2	I, II, житній, для діабетиків	Постанова від 12.11.07 №1321
		10	Вищий, суміш вищого і жит-го обдирного	
Хмельницька	ВАТ „Ізяславський хлібозавод”	6	I, II, житній, для діабетиків	Постанова від 28.08.07 №272/07р
Черкаська	ВАТ „Черкаський хлібокомбінат”	10-5	I, II і житнього	З проекту розпорядження
Чернівецька	ВАТ „Чернівецький хлібокомбінат”	10	I, II	Підприємство
Миколаївська		2	I, житньо-пшеничний	Преса

Як видно з вищенаведеної таблиці до областей з найвищим рівнем рентабельності на ці продукти можна віднести Закарпатську область, Черкаську, Чернівецьку та частково Херсонську області. Відповідно, до областей, які балансують на грані 2-3% рентабельності відносять Київську, Одеську та Миколаївську області [7, с. 52-57].

Тобто можна констатувати, що рівень рентабельності по регіонах країни не однаковий, та все рівно досить низький [3]. Але чи відповідає він наявним показникам на підприємствах різних регіонів країни?

Тому, **метою** написання статті є дослідження відповідності встановленому і фактично досягнутому рівнів рентабельності хлібопекарної продукції.

Для досягнення поставленої мети виршувалися такі **завдання**: провести аналіз рівня рентабельності хлібобулочної продукції підприємств, виявити фактори впливу на рівень прибутковості, розробити пропозиції для усунення виявлених недоліків.

В статті використовувалися діалектичний та абстрактно логічний методи.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо рівень прибутоковості та показники, які на неї впливають на прикладі підприємств, що були обрані для більш детального дослідження хлібопекарної галузі України.

Київську область буде відображено на прикладі підприємств, які є дочірними АТ „Київхліб”, а саме хлібокомбінати №12, №2 та БКК (табл. 2.).

Таблиця 2.

Рентабельність хлібу та хлібобулочних виробів АТ „Київхліб” на прикладі Хлібокомбінатів
№12, №2 та БКК

Роки	Вироблено продукції, тонн	Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	По звітній собівартості, тис.грн	Валовий прибуток, (збиток), тис.гр	Чистий прибуток, (збиток), тис.грн	Рентабельність або збитковість по чистому прибутку, %
ДП АТ „Київхліб” Хлібокомбінат №12						
2002	55367	56234,1	45630,5	10603,6	2144,1	3,8
2003	45392	59450,7	46390,2	13060,5	2013,9	3,4
2004	53986	72065,3	58347,2	13718,1	1093,7	1,52
2005	52687	70946,2	56042,2	14904,0	1899,1	2,7
2006	53865	78132,4	60721,5	17410,9	510,0	0,7
2007	53942	99584,7	78756,2	20828,5	-1497,0	-1,5
ДП АТ „Київхліб” БКК						
2002	35964	40395,3	50646,5	10251,2	468,9	1,16
2003	35638	54924,5	44987,3	9937,2	531,4	0,97
2004	30167	56634,2	46253,4	10380,8	542,1	1,0
2005	25451	57304,5	45093,3	12211,2	544,6	1,0
2006	25786	64703,4	50450,4	14553,0	955,6	1,48
2007	25964	77221,6	60450,3	16771,3	2114,2	2,74
ДП АТ „Київхліб” Хлібокомбінат №2						
2002	41382	43762,5	36692,0	7070,5	780,8	1,78
2003	41049	49692,9	42754,9	6938,0	738,3	1,49
2004	40541	53397,2	44772,4	8624,8	29,8	0,1
2005	39924	51264,0	34844,8	8811,6	116,3	0,2
2006	39687	51764,3	40382,7	11381,6	68,6	0,1
2007	39945	68303,2	52841,8	15461,4	-1094,8	-1,6

Якщо аналізувати показники Хлібокомбінату №12 можна спостерігати зменшення рентабельності продукції за чистим прибутком, яка в 2007 році досягла відмітки -1,5%.

Анологічна тенденція відображається і на прибутку, що є досить закономірним явищем. Витрати підприємства постійно збільшуються, ціни на хлібобулочну продукцію стримуються урядом країни та місцевими органами влади, рівень інфляції майже щороку сягає відмітки 8-16%. Як результат, прибуток підприємства не може за таких умов стрімко зростати. Маємо тільки незначне збільшення валового прибутку. В порівнянні з попереднім 2006 роком у 2007 році валовий прибуток збільшився на 3417,6 тис.грн.

Розглянемо показники Булочно-кондитерського комбінату. З табл. 2 можна зробити висновок, що до 2007 року включно валовий прибуток постійно збільшується. Чистий прибуток також зростає. У 2006 році в порівнянні з попереднім 2005 роком його обсяг збільшився майже в два рази.

Рентабельність продукції має тенденції до збільшення. Хоча на 2007 рік залишається в зоні ризику. Для даної області нормативне значення відповідного показника 3%, а фактично на підприємстві в 2006 році лише 2,74%.

Покращення показників підприємства можна пояснити тим фактом, що на відміну від хлібобулочної продукції кондитерська має високу прибутковість. За рахунок цього підприємство може покривати збитки, пов'язані з виробництвом хліба та хлібобулочної продукції. Попит на кондитерські вироби значно невисокий. Але ціни на них не регулюються органами державної та місцевої влади. Вона хоч і має невисокий попит та обсяг виробництва, але отримує досить високу торгову надбавку, що майже не регулюється органами державної та місцевих влад.

Заключне підприємство, що входить до АТ „Київхліб” – це хлібокомбінат №2.

Можна констатувати, що хлібокомбінат має негативну тенденцію аналізованих показників. Рівень рентабельності за чистим прибутком з 2005 року знижується.

Аналогічна ситуація і з чистим прибутком, який постійно знижується. Натомість валовий прибуток зростає починаючи з 2004 року і на 2007 рік становив 15461,4 тис.грн.

Наразі розглянемо Житомирську область на прикладі таких підприємств, як Новоград-Волинський хлібокомбінат та Бердичівський хлібозавод (табл. 3.).

Таблиця 3.

Рентабельність хліба та хлібобулочних виробів Житомирської області у розрізі
Новоград-Волинського та Бердичівського хлібокомбінатів

Роки	Вироблено продукції, тонн	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн.	По звітній собівартості, тис.грн.	Валовий прибуток, (збиток), тис.грн.	Чистий прибуток, (збиток), тис.грн.	Рентабельність або збитковість по чистому прибутку, %
Новоград-Волинський хлібокомбінат						
2002	7034	7147,0	6381,0	766	451,9	6,32
2003	7069	779,0	695,7	83,3	54,1	6,9
2004	7812	11826	10689	1137,0	682,2	5,8
2005	7289	11707,2	7901,2	1470,5	955,1	8,16
2006	7117	12842,1	9008,2	768,2	532,0	4,14
2007	7213	13167,2	9096,4	4070,8	903,4	6,86
Бердичівський хлібозавод						
2003	10136	6808,1	6934,2	-126,1	-142,9	-2,1
2004	10064	8974,6	7157,1	1817,5	-182,5	-2,03
2005	10534	11947,7	9091,6	2856,1	-160,8	-1,35
2006	11369	21322,3	16001,8	5320,5	170,5	0,8
2007	10953	22194,8	16931,5	5263,3	264,1	1,2

Варто зауважити, що у 2003 році по всій Житомирській області суттєво знизилася оптові ціни та собівартість продукції за рахунок отримання борошна першого гатунку із Держрезерву в обсязі 67% від загальної потреби, і майже 100% інших сортів борошна. Це дозволило зберегти рентабельність та утримати період прибуткового господарювання.

Новоград-Волинський хлібокомбінат має суперечливий стан показників прибутку та рентабельності. Найменший показник рентабельності за останні роки складає 4,14% у 2006 році є досить непоганим результатом в цілому.

На Бердичівському хлібокомбінаті, ситуація дещо інакша. Тільки в 2006 році підприємство змогло вийти із збитків та нарешті отримати чистий прибуток в сумі 170,5 тис.грн. Рентабельність відновилася на рівні 0,8%, що можна вважати досить позитивним результатом [6]. Відповідно, в 2007 році майже всі показники підприємства, що аналізуються в таблиці, покращилися.

Натомість за інші роки підприємство отримувало постійні збитки від діяльності, що пропорційно відобразилося і на рівні рентабельності підприємства. Вихід зі збитків пояснюється зміною цінової ситуації підприємства, яке у 2004 році мало найнижчі оптові ціни по регіону, а у 2006 майже найвищі. Це дозволило у 2006 році при підвищенні собівартості продукції збільшити прибуток підприємства.

Наразі розглянемо прибутковість продукції підприємства ВАТ „Поліссяхліб” Рівненської області (табл. 4.).

Таблиця 4.

Рентабельність хлібу та хлібобулочних виробів ВАТ „Поліссяхліб”

Роки	Вироблено продукції, тонн	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн	По звітній собівартості, тис.грн.	Валовий прибуток, (збиток), тис.грн	Чистий прибуток, (збиток), тис.грн	Рентабельність або збитковість по чистому прибутку, %
2002	11437	13505,7	12379,6	1126,1	686,9	5,1
2003	986	1221,3	1142,5	78,8	46,5	3,08
2004	6393	9994,9	9662,7	332,2	202,6	2,03
2005	8482	17033,3	13270,5	3762,8	2,0	0,01
2006	7926	16145,2	12213,1	3932,1	0,2	0,001
2007	8031	16237,1	13149,2	3087,9	36,1	0,22

Можна стверджувати, що стан ВАТ „Поліссяхліб” є досить негативним. Спостерігається постійна тенденція до зниження як прибутку, так і рентабельності, яких у останні аналітичні періоди майже немає. Хоча валовий прибуток у 2006 році збільшився і склав 3932,1 тис.грн., за рахунок досить високих витрат підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 0,2 тис.грн. Ситуація у 2006 році є найгіршою з інших аналітичних періодів і можна стверджувати, що підприємство майже на грані банкрутства.

Варто зауважити, що для цієї області встановлений рівень рентабельності повинен бути не менше 5%, а у 2007 році цей показник взагалі дорівнює 0,22%, що можна вважати критичною позначкою для підприємства. Стрімке збільшення відповідних показників можна спостерігати у 2004 році, що завдячується частковим виділенням з державного резерву борошна на виготовлення цієї продукції.

Прибуток та рівень рентабельності продукції Хорольської механізованої пекарні Полтавської області відображено на таблиці 5.

Таблиця 5.

Рентабельність хлібу та хлібобулочних виробів Хорольської механізованої пекарні

Роки	Вироблено продукції, тонн	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн.	По звітній собівартості, тис.грн.	Валовий прибуток, (збиток), тис.грн	Чистий прибуток, (збиток), тис.грн	Рентабельність або збитковість по чистому прибутку, %
2002	5113	5515,3	5120,7	-394,6	-436,76	-7,92
2003	792	725,8	743,6	-17,8	10,68	1,47
2004	5143	6952	8082,7	1130,7	734,9	10,57
2005	4612	8798,9	8095	703,9	378,2	4,3
2006	4413	8564	8317,0	247,0	145,73	1,7
2007	4409	8693	8571,8	121,2	83,7	1,0

З вищенаведеної таблиці видно, що ситуація на даному підприємстві досить загрозлива. У 2007 році загальний рівень рентабельності менший за необхідний. Позитивним моментом є той факт, що підприємство, починаючи з 2004 року постійно отримує прибуток, але він переважно зменшується. Варто відзначити, що обсяг виробництва продукції також знижується. Причиною цьому може бути підвищення рівня підприємств, які не звітують перед Держкомстатом, але виготовляють велику кількість продукції, що задовільняє ринок.

Далі розглянемо показники Сумського та Шосткинського хлібокомбінатів (таблиця 6.).

Таблиця 6.

Прибуток та рентабельність хлібу та хлібобулочних виробів Сумської області на прикладі Сумського та Шосткинського хлібокомбінатів

Роки	Вироблено продукції, тонн	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн.	По звітній собівартості, тис.грн.	Валовий прибуток, (збиток), тис.грн	Чистий прибуток, (збиток), тис.грн	Рентабельність або збитковість по чистому прибутку, %
Сумський хлібокомбінат						
2002	27381	31692,5	29062,2	2630,3	1367,8	4,32
2003	2146,2	2731,9	2538,1	193,8	112,4	4,11
2004	25473	43141,2	39479,5	3661,7	1794,2	4,2
2005	24341	59194,5	51362,1	7832,4	2397,9	4,1
2006	22494	54328,8	45536,9	8791,9	2575,0	4,73
2007	21964	55863,1	46162,9	9700,2	2593,4	4,64
Шосткинський хлібокомбінат						
2002	6028	7369,5	6680,5	689	351,4	4,77
2003	812,1	886,0	877,9	8,1	4,9	0,6
2004	7590	12661,6	11672,1	989,5	583,8	4,61
2005	12353	20114,4	18475,4	1639	803,1	4,0
2006	10497	19509,5	17961,5	1548	820,4	4,21
2007	10352	20684,1	18995,2	1688,9	831,5	4,02

Сумський хлібокомбінат має сприятливу фінансову ситуацію з постійним позитивним рівнем рентабельності. Варто зауважити, що прибуток отримується підприємством систематично, але не можна відмітити його постійне збільшення. Це пояснюється несприятливою ситуацією в державі: недосконала законодавча та нормативна база, високий рівень інфляції, втручання державних та місцевих органів влади у ведення господарювання, низький рівень фінансового менеджменту на підприємстві тощо [4, с. 100-106]. Але сума

чистого прибутку у 2006 році склала 2575,0 тис.грн., що більше ніж у попередньому році на 177,1 тис.грн. Цей факт відбувся і за рахунок того, що витрати підприємства також дещо зменшилися у порівнянні з попередніми періодами і становили у 2006 році 45536,9 тис.грн.

Шосткинський хлібокомбінат має дещо схожу ситуацію. Сума прибутку, рівень рентабельності та обсяг виробництва тут змінюються щороку, з чого можна зробити висновок, що ситуація на підприємстві є нестабільною. Хоча рентабельність підприємства у 2007 році знизилася і становила 4,02%, у порівнянні з іншими підприємствами цей показник можна вважати непоганим. Чистий прибуток у 2007 році також збільшився на 11,1 тис.грн.

Розглянемо показники ВАТ „Одеський коровай” (табл. 7.).

Таблиця 7.

Прибутковість хлібу та хлібобулочних виробів ВАТ „Одеський коровай”

Роки	Вироблено продукції, тонн	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн.	По звітній собівартості, тис.грн.	Валовий прибуток, (збиток), тис.грн	Чистий прибуток, (збиток), тис.грн	Рентабельність або збитковість по чистому прибутку, %
2002	82598,9	60289,6	56189,7	4099,9	2008,9	3,33
2003	61539,2	86778	91078	4300	2623	3,02
2004	10215	17280,8	15594,7	1686,1	994,8	5,76
2005	53896	85694,6	84022,3	1672,3	886,3	1,03
2006	52184	88776	87669,1	1106,9	597,7	0,7
2007	52346	88934	86934,3	1999,7	679,1	0,8

Аналізуючи дані вищезазначеної таблиці варто зауважити, що аналітичні показники підприємства поступово погіршуються. Якщо порівнювати з 2002 роком, то валовий прибуток знизився і становив у 2006 році лише 1106,9 тисяч гривень. Такий негативний факт можна пояснити зниженням загальної суми виробництва продукції до 52184 т. Відомо, що загальна виробнича потужність підприємства сягає 200 тонн на добу, що становить приблизно 72 тис.тонн в рік. Тобто, можна зробити висновок, що техніка загружена практично на 1/3 від загальної можливості ВАТ „Одеський коровай”.

Щодо рентабельності, то тут аналогічна ситуація. Починаючи з 2004 року її рівень постійно скорочується. Варто зауважити, що обов'язковий рівень рентабельності Одеської області становить 3% і якщо порівнювати з цим показником, то аналізоване підприємство має непогані шанси відновити приріст прибутку та обсягу виробництва.

Висновки. Таким чином можна зробити висновок, що в цілому рентабельність продукції по хлібопекарним підприємствам України не завжди відповідають чітко визначеному державними та місцевими органами влади рівню рентабельності. Натомість вони здебільшого мають схильність до зниження обсягу виробництва продукції, прибутку та загального рівня рентабельності. Майже у кожному випадку можна спостерігати підвищення оптових цін на продукцію та собівартість.

За результатами проведеного дослідження, на думку автора, подальше регулювання цінової, виробничої та прибуткової діяльності хлібопекарних підприємств є недоцільним, оскільки встановлені вимоги тільки знижують загальні економічні показники діяльності підприємств.

Список літературних джерел

1. Про роботу хлібопекарських підприємств Укрхлібпрому у 2004 році / Васильченко О. // Хранение и переработка зерна. – 2005.- №2. - С. 43 – 44.
2. *Веблен Торстейн*. Теория делового предприятия / Центр эволюционной экономики; Академия народного хозяйства при правлении РФ / М. Я. Каждан (пер.). – М.:ДЕЛО, 2007. -, 287с.
3. *Ковалев В. В.* Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью: учебно-практическое пособие – М.: Проспект, 2008, - 333с.
4. Маркетингові аспекти діяльності суб'єктів ринку хлібобулочних виробів / Соловйов І.О., Мурзак О.О. // Економіка АПК. – 2005. - №2. – С. 100 – 106.
5. Стратегический рынок / Шевченковская А. // Обзор рынка. – 2005. - №10. – С. 10 – 15.
6. Хлебопекарское и кондитерское дело// - 2008 . - №1. - С. 52-57.